

PAPER DETAILS

TITLE: Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısının Belirlenmesi

AUTHORS: İbrahim DEMİRBAS,Duran AYDINÖZÜ

PAGES: 630-640

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1010737>

Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısının Belirlenmesi¹

The Determination of The University Students' Citizenship Perception

İbrahim DEMİRBAŞ², Duran AYDINÖZÜ³

Öz

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin belirli değişkenlere göre, vatandaşlık algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca uygun ölçek formu; uzman görüşleri alınarak hazırlanmış, ön uygulama yapılarak ve tekrar alınan profesyonel görüşlerle son şekli verilmiştir. Çalışmanın evreni 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Kastamonu Üniversitesinde eğitim gören 20.476 öğrencidir. Örneklem sayısı, 1909 öğrenciden oluşmuştur. Verilerin toplanmasında beşli likert tipi Vatandaşlık Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; iki bölüm, beş boyut ve 45 maddeden oluşmuştur. Birinci bölümde; kişisel bilgiler, ikinci bölümde; üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algıları yer almıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde, SPSS (Statistical Package For Social Science) paket programından yararlanılmıştır. Yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algıları cinsiyete göre değişmektedir. Vatandaşlık algısı kızlarda yüksek çıkarken erkek öğrencilerde düşük çıkmaktadır. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algısı yüksek çıkarken köyde yaşayan öğrencilerin düşük çıktığı belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara dayanılarak; kız öğrencilerin daha fazla vatandaşlık algısına sahip olmasının ve köyde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algısının il merkezinde yaşayanlara göre daha düşük olmasının nedenleri araştırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, vatandaşlık, vatandaşlık algısı, vatandaşlık eğitimi

Abstract

In this thesis, it is aimed to determine the citizenship behaviours of Kastamonu University students' based on certain variables. In order to prepare the questionnaire of this study, expert opinions were applied at the first stage. After a pilot implementation was carried out, the questionnaire was submitted to experts' opinions again and the final form of the questionnaire was generated in the framework of the feedbacks. The population of the study includes 20.476 students studying at the university between 2014-2015 academic year. The sample contains 1909 students chosen from this population. The data were collected using five-point Likert-type Citizenship Perception Scale. The scale consists of two sections, five factors and 45 items. While the first section includes demographic information, the second sections includes items about citizenship perception. In order to analyse the data, SPSS (Statistical Package for Social Science) software was used. The findings showed that citizenship perceptions of university students differentiate according to the gender. The citizenship perceptions of the female students were found to be higher than the males'. Additionally, the citizenship perceptions of the students living in the city centre were higher than the ones living in the villages. In accordance with these findings it is thought that the reason for the female students' higher citizenship perceptions may be investigated. Besides, the reason that the citizenship perceptions of the students living in the villages were lower than the ones living in the city centre may be researched in a new study.

Keywords: Social studies, citizenship, citizenship perception, citizenship education

¹Çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

²Kastamonu Üniversitesi, Doktora Öğrencisi, Kastamonu, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-8692-1059>

³Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Kastamonu, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0003-2777-0024>

Atıf / Citation: Demirbaş, İ., & Aydınözü, D. (2020). Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısının belirlenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 28(2), 630-640. doi:10.24106/kefdergi.693433

Extended Abstract

Introduction: The word "citizen", which gained political meaning with the French Revolution in 1789 for the first time, has entered our dictionaries in the last two centuries. Published on 26 August 1789 by the French National Assembly adopted "The Declaration of Human and Citizen Rights" in the document titled, The word "citizen" has imprinted on the memories (Yılmaz, 2004). Citizenship is the bond of nationality that provides an individual to belong to a country. The person who belongs to a country of nationality is also called a citizen. Those living in democratic countries must be citizens of that state in order to benefit from the rights granted by the country (Karaman-Kepenekçi, 2008). The concept of citizenship, which was dealt with in the context of rights and responsibilities at the beginning of the 21st century, evolved towards an active citizenship approach that brings the responsibilities of individuals in society to the forefront. In this context, in order to represent the individual movement, the concept of "active citizenship" has come to the fore unlike the concept of citizenship (Kartal ve Kınal, 2012). From the period of rise of the Ottoman Empire to decline, from the years of national struggle to in the beginning of Republic of Turkey, from the single-party period to the process of transition to multi-party system, from the years of multi-party to the coup period and the events that took place until today, the concept of citizenship has changed from time to time. In today's society, discussions about the citizenship understanding of people who are considered to be out of the community and who are not interested in politics because of they cannot break away from computers and mobile phones continue to be debated. This situation has started to be more discussed with social developments.

Method: Research is often done to estimate certain parameters. The parameter is accessed in two ways: 1. Observations are made on the entire universe. 2. Observation is performed on the population by selecting the representative sample (Akhun'dan aktaran Balci, 2004). The sample is a representative set of the universe (Sencer ve Sencer'den aktaran Balci, 2004). In this research, since the opinions of the university students on the perception of citizenship are taken, the model of this research is the screening model. The scanning model aims to collect or describe data to test hypotheses or to answer questions about the past or current state of the subject of the research (Karasar, 2005). The universe of the research consists of the students studying at Kastamonu University in the 2014-2015 academic year. The sample of the study constituted 1909 randomly selected students from 8 faculties, 4 colleges and 1 vocational school of Kastamonu University in the 2014-2015 academic year. The scale for determining citizenship perception was used as a data collection tool. In the first part of the scale, some demographic and occupational information of the students who participated in the study was taken with personal information form. In the second part of the scale, a pre-application form consisting of 65 attitude items was applied to 500 students in 11 schools in order to determine the reliability and validity of the questions on the scale. Then, as a result of the factor analysis, the Citizenship Perception Scale consisting of 45 items was finalized. The data obtained from the application of the scale were analyzed by using SPSS program.

Result and Discussion: While there is no significant difference was observed for the factor of Each Human Being is Valuable between the opinions of university students according to gender on citizenship perceptions, there is a significant difference was observed on the factors of Democracy Culture, Rights and Freedoms, Duties and Responsibilities and the Total Score. Similar to the results of our research, there are many studies in the literature about female students' knowledge and attitudes are higher than male students (Sağlam, 2000, Öcal, 2011, Keskin, 2008, Gömleksiz ve Kan, 2008, Aktaş, 2010, Şimşek, 2011). In the views of university students about the place of citizenship perceptions, no significant difference was observed between the factors of Rights and Freedoms, Duties and Responsibilities and the total score. A significant difference was observed for the factor of democracy culture. Therefore, it can be said that citizens living in the city centre have a higher perception of citizenship than those living in the village regarding the factors of Democratic Culture. It was determined that while there is no significant difference according to the demographic culture, rights and freedoms, duties and responsibilities factor and total number of students in the opinions of the citizenship perceptions of university students regarding the type of school (faculties, colleges, vocational schools), there is a significant difference between the students studying at the college and the faculty for Every Human Valuable Factor. On the other hand, in the opinions of university students according to the level of father-mother education, there are no differences on the factors of Every Human Being is Valuable, Democracy Culture, Rights and Freedoms, Duties and Responsibilities and Total Scores. According to the economic status of the family of university students, perceptions on citizenship for factors of each person is valuable, Democracy Culture, Rights and Freedoms, Tasks and Responsibilities and the total score was not observed a significant difference. While the perception of citizenship of the students living in the city centre is high, the students living in the village are low. In addition, according to the research, it can be seen that the level of mother- father education and the economic status of the family have no effect on the perception of citizenship of the university students. Regarding the type of school, there are no significant differences in the opinions of the student's citizenship perceptions for the factors of democracy Culture, Rights and Freedoms, Duties and Responsibilities, and total scores.

1. Giriş

İlk defa 1789 Fransız İhtilali ile politik bir anlam kazanan vatandaş(yurttaş) kelimesi, son iki yüzyılda sözlüklerimize girmiştir. Fransız Millî Meclisi tarafından onaylanarak 26 Ağustos 1789 tarihinde yayınlanan “İnsan ve Vatandaş/Yurttaş Hakları Beyannamesi” isimli belge, vatandaş kelimesini zihinlere yerleştirmiştir (Yılmaz, 2004). Bir bireyin bir ülkeye ait olmasını sağlayan uyrukluğa bağına vatandaşlık, bir ülkeye uyrukluğa bağıyla ait olan kişi de vatandaş olarak ifade edilmekte ve demokratik ülkelerde yaşayanların ülke tarafından verilen haklardan faydalanabilmeleri için o devletin vatandaşı olmaları gerekmektedir (Karaman-Kepenekçi, 2008). İngiliz devletinin ilk düşünürlerinden biri de olan T. H. Marshall’ın görüşleri kapsamında vatandaşlığın bileşenleri ya da çeşitli yönleri üzerine bir model kurmuştur. Bu model üç tür vatandaşlık bulunduğu düşüncesinden oluşmaktadır. Bunlar, ifade özgürlüğü, adalet hakkı ve bireysel özgürlüğün ön koşulları gibi kavramlardan meydana gelen sivil vatandaşlık; yerel yönetimler ve ulusal parlamento vasıtasıyla politik güce katılma hakkı gibi haklardan oluşan siyasi vatandaşlık, bir nebze ekonomik refah hakkı ve toplumsal mirası paylaşma, topluma hakim olan standartlara uygun bir biçimde çağdaş bir insan olarak yaşama hakkını güvence altına alan sosyal vatandaşlıktır (Munck’tan aktaran Sarıipek 2006). 21. yüzyılın başlarında haklar ve sorumluluklar kapsamında ele alınan vatandaşlık kavramı, bireylerin toplumdaki sorumluluklarını ön plana çıkaran aktif vatandaşlığa evrilmiştir. Bu kapsamda, bireysel hareketi de temsil etmesi için vatandaşlık kavramından farklı olarak “aktif vatandaşlık” kavramı öne çıkmıştır (Kartal ve Kınal, 2012). Bugün aktif vatandaşlık denince öncelikle vatandaşların etkin katılımının ifade edilmektedir. Bu bağlamda aktif vatandaşlık, vatandaşların sosyal hayatta sorunları ifade etmede ve sorunlarla mücadelede ve bununla beraber hayat seviyelerini ilerletmede aktif şekilde bulunmalarını sağlayan olanaklardır (Kara ve Topkaya, 2012). Kahne ve Westheimer (2004) ise demokratik bir toplumda üç tip vatandaş olduğunu belirtmiştir. Topluma karşı sorumluluklarını bilme ve yerine getirme, kanunlara uyma, kan verme gibi görevleri yerine getirenler kişisel sorumluluk duyan vatandaş, Ulusal ve bölgesel seviyede toplumsal hayatla ve şehirle alakalı faaliyetlere katılanlar katılımcı vatandaş; Toplumsal, iktisadi ve siyasi güç arasındaki etkileşimi algılayan ve analiz eden, toplumsal olayların sebeplerini meydana çıkarıp çözüm üretenler ise adalet merkezli vatandaş olarak ifade edilmiştir (Aktaran Güven, 2011). Politik bir yapı olan devletin iyi örgütlenmiş olmasının yalnız başına yeterli olmaması, devletlerin, anayasal düzenini sağlamlaştırabilmeleri, özgür devlet olarak var olabilmeleri, daha iyi idare edilebilmeleri ve büyüye bilmeleri için vatandaşlık bilgi, kabiliyet ve değerlerinin her nesile etkili bir biçimde anlatılması gerekmektedir. Bu da eğitim ve öğretimle olur. Bu sebeplerle etkili vatandaşlık eğitimi devletlerin ana görevi haline gelmiştir (Sağlam, 2011). Bir ülke için vatandaşlık şuurunun gelişmesi son derece önemlidir. Vatandaşlık bilincinin gelişmesi, ülkede yaşayan bireylerin vatan sevgisinin güçlenmesini, vatanının gelişmesi için daha fazla gayret içerisinde olmasını sağlamaktadır. Bir ülkede vatandaşlık kavramının tam olarak yerleşebilmesinde önemli kavramlardan biri de insan haklarıdır (Uyangör, 2007). İnsan hakları, ayırım yapılmadan tüm insanların sadece insan olduğu için sahip olmaları gereken hakların tamamıdır. Nitelik yönüyle bu haklar kaldırılmaz, terk edilemez ve kişiliğe ait haklardır. Herhangi bir otorite tarafından isteğe bağlı olarak kısıtlanıp iptal edilemeyeceği gibi kişilerin kendileri de bunları başkalarına devredemez veya onlardan vazgeçemez (Yeşil, 2002). Tüm canlı varlıkların geçtiği evrelerden normal olarak insan da geçer. İnsan haklarının kökeninde yatan insan kavramı sadece biyolojik manada insan değildir. Akli olan, düşünen, düşündüğünü uygulayabilen, kültür oluşturan farklı etkileşimler içerisine girebilen kısaca sosyolojik, psikolojik ve biyolojik bir varlık olarak insanın sadece insan olması sebebiyle varlığından gelen bazı haklarının olduğu tezi insan hakları fikrinin başlangıcı olmuştur (Özbek, 2004). İnsanın önemli özelliklerinden biri sosyalleşme özelliğidir. İnsan sosyalleşirken toplumda yaşayan diğer insanların haklarına saygı göstermek durumundadır. Yani birey kendi haklarını kullanırken diğer bireylerin haklarını sınırlandırmaz veya engellemez (Ergün, 1994). İnsanın sosyalleşmesi için toplumla birlikte yaşaması gerekir. Toplumda diğer insanlarla birlikte yaşarken, onların haklarına saygı gösterilmelidir. Bunu yaptığı takdirde kendi hak ve özgürlüklerini de rahatça yaşayabilir (Güdücü, 2008).

İnsanın doğuştan getirdiği hak ve özgürlükleri sınırlanamaz, devredilemez ve baskı altına alınamaz görüşü anayasalarda yer almaya başlayarak, siyasal mücadele alanına girmiştir. Kilise ve din adamlarının insanlar üzerindeki etkisi arındırılarak, tabii hukuk anlayışı bugünkü hüviyetine kavuşturulmuştur. Başta İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi olmak üzere, belge ve yapılan sözleşmelerde vurgulanan eşitlik, saygınlık, her insan için hayat ve sıhhat talep eden bildirilerin ütopya olmaktan ileri gidemediği dünyanın birçok yerinde savaşların zulümlerin ve insan haklarının ihlallerinin yaşandığına tanık olmaktayız. Bunun sebepleri arasında insan haklarının toplumlar tarafından tam olarak benimsenmemiş olduğunu söyleyebiliriz (Gövercin, 2013). Bir toplumun gelişip kalkınabilmesi için gerekli şartlardan biri de, özgür ortamdır. İnsanlar özgürce haklarını kullandığı bir ortamda üzerine düşen sorumlulukları da yerine getirir. Böylece sorumluluk sahibi bireyler toplumun gelişmesine üst düzeyde katkıda bulunur (Güdücü, 2008).

İnsanların kendi aralarında veya çeşitli kurumlarla ilişkiye girdiklerinde, bir şeyler talep ettiklerinde, haklarını savunup düşüncelerini açıklayabildiklerinde demokrasi ortaya çıkar. Anlaşmalarda, kanunlarda ve eğitim programlarında yer alan parlak sözler, sosyal gerçeklerle karşılaştıklarında değerlidir (Büyükkaragöz'den aktaran Yeşil, 2004). Demokrasi, halkın halk tarafından idare edilmesi, hâkimiyetin millete veya halka ait olmasıdır (Derdiman, 2006). Bir başka tanımda ise hür bir seçim sistemi neticesinde seçilen temsilcilerden oluşturulan bir halk idaresidir. Demokrasi esasına bağlı hükümetlerde hâkimiyet halka, halkın çoğunluğuna dayanır. Demokrasi hâkimiyetin kayıtsız şartsız millette ait olduğunu ifade etmektedir. Çoğunluk içinde olmayanlar ise muhalefeti meydana getirir. Çoğunluk ve azınlık arasındaki katılım ve söz hakkı demokrasilerdeki eşitliğin bir neticesidir (Doğan, 2007). Karaman-Kepenekçi, (2008) demokrasiyi; halk çoğunluğunun kayıtsız ve şartsız iradesini temel alan Mutlak (Çoğunlukçu ya da Otoriter) Demokrasi ve çoğunluğun iradesine dayanan Klasik (Çoğunlukçu) Demokrasi olarak ikiye ayırmıştır. Klasik (Çoğunlukçu) Demokraside çoğunluğun iradesi esastır; fakat çoğunluğun iradesi de her istediğini yapabilen, mutlak ve sınırsız bir irade değildir. Herkes temel hak ve hürriyetlere sahiptir ve azınlığın da hakları vardır. Çiftçi ise (2006), demokrasinin insanların refahı ve mutluluğu bazı ilkeleri olduğunu ifade etmiştir. Bunlar; birden çok siyasi partinin bulunması, temsil sisteminin uygulanması, çoğunluğun yönetme hakkının olması, temel hak ve hürriyetlerin korunması, olarak ifade edilmiştir. Hak; birine ait, ona ayrılmış olandır. Hukuk dilindeki hak ise birisi için tanınan ya da ona sağlanan olanaktır. Hukukta özgürlük, başkasına zarar vermeden dilediği gibi davranmadır. Hak ve özgürlükler kavramları arasında çok yakın bir ilişki vardır. Günlük dilde hak ve özgürlük sözcükleri genellikle hak ve özgürlükler biçiminde bir arada kullanılmaktadır (Altunkaya, 2003). Özgürlük (hürriyet) kavramının sözlükteki anlamı hiçbir sınırlama, zorlama olmaksızın düşünme ve davranma, hiçbir koşula bağlı olmama durumudur (TDK, 2005). Hak ve özgürlükler ile demokrasi birbirinden ayrılmaz unsurlardır. Hak ve özgürlükler, demokrasinin onsuz olmaz koşullarından biridir. Demokratik toplumların en ayırıcı özelliği insanı merkeze alarak, hak ve özgürlükleri her şeyin üstünde görmesidir. Çünkü hak ve özgürlükler sadece demokrasilerde var olabilirler (Doğan, 2002). Demokratik sistemlerin demokratik kalabilmesi ve işleyebilmesi için; halkın yönetime geniş çapta katılabilmesi, çoğunluğun kurallarına uyarken azınlık haklarına da saygı göstermesi gerekmektedir. Yönetimin ise, hukuka uygun olarak işlemesi, hak ve özgürlükleri temel alması, çağdaş ve rasyonel bir yapıya sahip olması, farklı düşüncelerin ifadesine ve örgütlenmesine ortam sağlaması, vatandaşların hak ve özgürlüklerini anayasa ile güvence altına alması ve demokrasinin sağlıklı işlemesi açısından son derece etkili olacaktır. Bu şekilde meydana gelen bir demokratik yapıda; vatandaşlar kendilerine uygulanacak olan kuralların alınmasında etkin rol oynayabilecek, demokratik haklarını kullanabilecek ve ödevlerini isteyerek yerine getirecektir. Buna karşılık yönetimin de, halkın tercihlerine uygun olarak oluşması ideal bir demokrasi ortamı sağlayacaktır (Gürbüz, 2006).

Osmanlının güçlü olduğu dönemlerden son dönemlerine, Milli Mücadele yıllarından genç Türkiye yıllarına, tek partili dönemden çok partili hayata geçme sürecine, çok partili yıllardan darbeleri yıllara ve günümüze kadar yaşanan olaylara göre vatandaşlık anlayışı dönem dönem değişmiştir. Günümüz toplumunda, bilgisayar ve cep telefonundan kopmadığı için toplum dışı olduğu ve siyasetle ilgilenmediği düşünülen insanların vatandaşlık anlayışı ile ilgili tartışmalar devam etmektedir. Bu durum yaşanan toplumsal gelişmelerle daha fazla tartışılmaya başlanmıştır. Bu araştırmayla Türkiye'de son dönemde ortaya çıkan toplumsal değişimlerin genç nesil tarafından nasıl algılandığı, insanların toplumsal süreçlere verdiği tepkiler ve toplumun vatandaşlık anlayışı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın verileri ile üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısının belirlenmesi ve vatandaşlık algısının cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, yaşadığı yer, anne-baba eğitim durumu ve aile ekonomik durumu değişkenlerine dair bilgi sağlanacak olması ve sahada yapılması planlanan araştırmalar için yol gösterici bilgiler ortaya çıkaracağı için araştırma alanına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı genç neslin oluşturduğu üniversitenin fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarında çalışmalar yaparak toplumsal gelişmelerle ortaya çıkan sorunları ve eksikleri tespit etmek, bu problemlere dönük çözümler ortaya koymak ve üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısını belirlemektir. Araştırmanın amacı çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı cinsiyete göre değişmekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı yaşadığı yere (köy, ilçe ve il) göre değişmekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı okul türüne (fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokulu) göre değişmekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı anne-baba eğitim durumuna göre değişmekte midir?
5. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı ailenin ekonomik durumuna göre değişmekte midir?

2. Yöntem

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısına yönelik görüşlerini alındığından araştırma modellerinden tarama modeline girmektedir. Tarama modeli, araştırmacının konusunun geçmişte ya da halen var olan durumuyla ilgili hipotezleri test etmek ya da soruları cevaplamak için veri toplamayı ya da betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2005). Tarama modelinde amaç, mevcut durumu var olduğu biçimiyle betimlemektir. Eğitim bilimlerinde nicel araştırma yaklaşımı kapsamında yapılan araştırmaların çoğunda betimleyici tarama modelleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Çünkü eğitim sorunlarının çoğu betimsel niteliktedir ve iyi bir betimleme olmadan üst düzey araştırmalara ilerlemenin mümkün olmadığı belirtilmektedir. Bu nedenle bu tür araştırmaların yapılması daha ayrıntılı araştırmaların yapılması için gerekli görülmektedir. Bu tür araştırmalar, belirli bir grubun, herhangi bir zamanda ve yerde araştırma problemiyle ilgili var olan durumlarını ortaya koymak, yorumlamak, analiz etmek, sınıflandırmak, karşılaştırmak ve tanımlamak amacıyla tasarlanır (Balci, 2001). Tarama modellerinde araştırma amaçları genellikle soru cümleleri ile ifade edilir. Bunlar: “Nedir?”, “Ne düzeydedir?”, ve “Nelerle ilgilidir?” gibi pek çok soru, tarama modelinde bir araştırma ile cevaplandırılabilir. Burada önemli olan, var olanı değiştirmeye kalkmadan gözleyebilmektir. Bu nitelikteki araştırmaların en önemli özelliği oldukça kullanışlı olmalarıdır. Tarama modelleri, evrenden alınan örneklem üzerinde çalışılarak, evrenin fikirleri, tutumları ve eğilimlerinin niceliksel olarak tanımlanmasına imkân verir. Ayrıca örneklemde elde edilen sonuçlar, araştırmacı tarafından genelleştirilebilir ve evren hakkında yargılarda bulunulabilir. Bu model genişlemesine makro sosyal bir alan araştırmasıdır. Seçilen örnek birimin ana kitleyi (evreni) temsil kabiliyeti olması gerekmektedir. Bu tür araştırmada önce veriler toplanır, daha sonra bunların analizi ve açıklanması ile yoruma, değerlendirmeye ve genellemeye varma gibi işlemlere yer verilir (Baloğlu, 2002). Bu çerçevede araştırma kapsamında üniversite öğrencilerine Vatandaşlık Algısı Ölçeği uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmalar çoğu kez belli parametreleri kestirim amacıyla yapılır. Parametreye iki şekilde ulaşılır: 1. Evrenin tamamı üzerinde gözlemlenir. 2. Evrenden temsili örneklem çekerek onun üzerinde gözlem yapılır (Akhun'dan aktaran Balci, 2004). Örneklem, evrenin temsili bir kümesidir (Sencer ve Sencer'den aktaran Balci, 2004). Çalışmanın evreni, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi'nde eğitim gören öğrencilerden meydana gelmektedir. Araştırmacının örnekleme ise 2014-2015 eğitim öğretim yılında Kastamonu Üniversitesinin 8 fakülte, 4 yüksekokul ve 1 meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerden seçkisiz örneklem yoluyla seçilen toplam 1909 öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacının verileri “Vatandaşlık Algısı Belirleme Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde araştırmaya katılan tüm öğrencilerin bazı demografik ve mesleki bilgileri “Kişisel Bilgi Formu” ile alınmıştır. Bu formda öğrencilerin cinsiyeti, yaşları, eğitim gördüğü okul türü, memleketi, yaşadığı yer (il, ilçe ve köy), anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile ekonomik durumu yer almaktadır. Ölçeğin ikinci bölümünde ise ölçekteki soruların güvenirlik ve geçerliğinin belirlenmesi için 11 okulda 500 öğrenciye 65 tutum maddesinden oluşan ön uygulama formu uygulanmıştır. Daha sonra faktör analizi sonucunda 45 maddeden oluşan Vatandaşlık Algısı Belirleme Ölçeğine son şekli verilmiştir.

Verilerin Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmada kullanılan Vatandaşlık Algısı Belirleme Ölçeğinin güvenirlik ve geçerliğinin belirlenmesi için 11 okulda 500 öğrenciye 65 tutum maddesinden oluşan ön uygulama formu uygulanmıştır. Ölçeğin her boyutunun aldığı toplam puan Cronbach's Alpha 0,92 ve Sperman Brown iki yarı test korelasyon katsayısı 0,83 olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, bir faktörleştirme ya da ortak faktör adı verilen yeni kavramları (değişkenleri) ortaya çıkarma ya da maddelerin faktör yük değerlerini kullanarak kavramların işlevsel tanımlarını elde etme süreci olarak da tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2009).

Ölçeğin faktör yük değerlerinin 0,30 ile 0,75, maddeler ile madde toplam korelasyonlarının da 0,30 ile 0,65 arasında olduğu tespit edilmiştir. Madde-toplam korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi ifade eder. Madde toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin aynı davranışları sergilediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir. Genel olarak, madde toplam korelasyonu 0,30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0,20 - 0,30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddelerin düzeltilmesi gerektiği, 0,20'den daha düşük maddelerin

ise teste alınmaması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2009). Bu araştırmada faktör yük değeri 0,30'un altında olan maddeler de ölçekten çıkartılmış ve başlangıçta 65 maddeden oluşan Vatandaşlık Algısı Belirleme Ölçeği faktör analizi sonucunda 45 madde olarak oluşmuştur. Bu yönüyle ölçeğin güvenilir ve geçerli bir araç olduğu ortaya konulmuştur.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek maddelerine verilecek cevaplar için hiç katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklinde beşli derecelendirme kullanılmıştır. Maddelerdeki ifadeler SPSS programına aktarılırken; Hiç katılmıyorum bir puan, katılmıyorum iki puan, kararsızım üç puan, katılıyorum dört puan ve tamamen katılıyorum beş puan şeklinde değerlendirilmiştir. Ölçeklerde yer alan puanların yüksek olması vatandaşlık algısının daha güçlü olduğunu, düşük puanlar ise vatandaşlık algısının daha zayıf olduğunu belirtmektedir. Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısının Belirlenmesi Ölçeğine verdikleri cevaplar analiz edilirken bağımsız grup t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ölçek yoluyla sağlanan bulgular, üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi amacıyla ölçeğe verilen cevaplar çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın başında cevap aranan alt problemlerden birinci, ikinci ve üçüncü alt problemde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ancak dördüncü ve beşinci alt problemlerde anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir. Anlamlı farklılık bulunan "Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı cinsiyete göre değişmekte midir?" Alt problemine ait bulgular tablo 1'de gösterilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı cinsiyete göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular ve yorumlar

Tablo 1'de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısını belirlemeye yönelik ölçeğin, bütün faktörler ve toplam puan için öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısının belirlenmesine ilişkin görüşlerin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Puanlar	Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyeti	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Her İnsan Değerlidir	Kız	873	25,39	4,15	1405	1,99	,047*
	Erkek	534	25,87	4,65			
Demokrasi Kültürü	Kız	873	47,89	5,11	1405	6,29	,000*
	Erkek	534	45,88	6,75			
Hak ve Özgürlüklerimiz	Kız	873	56,86	6,14	1405	4,33	,000*
	Erkek	534	55,23	7,86			
Görev ve Sorumluluklarımız	Kız	873	60,74	6,91	1405	3,63	,000*
	Erkek	534	59,24	8,43			
Toplam Puan	Kız	873	190,89	17,23	1405	4,42	,000*
	Erkek	534	186,23	22,03			

P<0,05*

Tablo 1'de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısının belirlenmesine ilişkin *Her İnsan Değerlidir* faktörüne yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir (p<0,05). *Demokrasi Kültürü* faktörüne yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir (p<0,05). Kız öğrencilerin demokrasi kültürü faktörü puanları ($\bar{X}$ =47,89) iken, erkek öğrencilerinin *Demokrasi Kültürü* faktörü puanları ise ($\bar{X}$ =45,88) olarak ortaya çıkmıştır. Buna göre kız öğrencilerin *Demokrasi Kültürü* algısının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. *Hak ve Özgürlüklerimiz* faktörüne yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir (p<0,05). Kız öğrencilerin *Hak ve Özgürlüklerimiz* faktörü puanları ($\bar{X}$ =56,86) iken, erkek öğrencilerinin *Hak ve Özgürlüklerimiz* faktörü puanları ise ($\bar{X}$ =55,23) olarak ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin hak ve özgürlük algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. *Görev ve Sorumluluklarımız* faktörüne yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir (p<0,05). Kız öğrencilerin *Görev ve Sorumluluklarımız* faktörü puanları ($\bar{X}$ =60,74) iken, erkek öğrencilerinin *Görev ve Sorumluluklarımız* faktörü puanları ise ($\bar{X}$ =59,24) olarak ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin görev ve sorumluluk

algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. *Toplam Puan* için de kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir ($p<0,05$). Kız öğrencilerin ölçekten aldıkları *Toplam Puan* için ortalamaları ($\bar{X}=190,89$) iken, erkek öğrencilerinin ortalamaları ise ($\bar{X}=186,23$) olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlemeye yönelik görüşlerinde kızlar ile erkek arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı yaşadığı yere (köy, ilçe ve il) göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular ve yorumlar

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Her İnsan Değerlidir, Hak ve Özgürlüklerimiz, Görev ve Sorumluluklarımız ve Toplam Puan* faktörlerine ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere göre anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir. Bu sonuç üniversite öğrencilerinin yaşadığı yere göre dört faktör açısından görüşlerinde farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Ancak üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Demokrasi Kültürü* faktörüne ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere göre il merkezinde yaşayanlar ile köyde yaşayanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 2’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Demokrasi Kültürü* faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere göre ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	333,372	2	166,686	4,863	,008*	İl Merkezi
Gruplarıçi	48128,565	1404	34,280			-----
Toplam	48461,937	1406				Köy

$P<0,05^*$

Tablo 2’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Demokrasi Kültürü* faktörüne ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere göre il merkezinde yaşayanlar ile köyde yaşayanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir ($p<0,05$). Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Demokrasi Kültürü* faktörüne ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere göre anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için SPSS paket programında Scheffe testi uygulanmıştır. Scheffe testi, grup varyanslarının eşit olduğu durumlarda, ortalama puanlarının çoklu karşılaştırmasında sıklıkla kullanılan testler arasındadır (Büyüköztürk, 2009). Test sonucunda il merkezinde yaşayan öğrencilerin puanlarının ($\bar{X}=47,46$), köyde yaşayan öğrencilerin puanlarından ($\bar{X}=46,12$), istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla il merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının *Demokrasi Kültürü* faktörüne ilişkin olarak köyde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının *Demokrasi Kültürü* faktörüne ilişkin olarak köyde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olması kentlerde yaşayanların demokratik düşüncelerinin kırsal kesime göre daha fazla geliştiği ifade edilebilir.

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı okul türüne (fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokul) göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular ve yorumlar

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Her İnsan Değerlidir* faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre yüksekokulda eğitim gören öğrenciler ile fakültede eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Ancak üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Demokrasi Kültürü, Hak ve Özgürlüklerimiz, Görev ve Sorumluluklarımız ve Toplam Puan* faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir. Üniversite öğrencilerinin görüşlerinde dört faktör açısından yaşadığı yere göre farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Tablo 3’te üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Her İnsan Değerlidir* faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	244,977	2	122,488	6,516	,002*	Yüksekokul
Gruplarıçi	26390,712	1404	18,797			-----
Toplam	26635,689	1406				Fakülte

P<0,05*

Tablo 3'te göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Her İnsan Değerlidir* faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre yüksekokulda eğitim gören öğrenciler ile fakültede eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir ($p<0,05$). Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Her İnsan Değerlidir* faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmek için Scheffe testi uygulanmıştır. Test sonucunda yüksekokulda eğitim gören öğrencilerin puanlarının ($\bar{X}=26,77$), fakültede eğitim gören öğrencilerin puanlarından ($\bar{X}=25,36$), istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla yüksekokulda eğitim gören öğrencilerin vatandaşlık algılarının *Her İnsan Değerlidir* faktörüne ilişkin olarak fakültede eğitim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öte yandan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin *Her İnsan Değerlidir*, *Demokrasi Kültürü*, *Hak ve Özgürlüklerimiz*, *Görev ve Sorumluluklarımız* ve *Toplam Puan* faktörlerine ilişkin görüşlerinde anne-baba eğitim durumuna ve aile ekonomik durumuna göre farklılık gözlemlenmemiştir. Bu bulgu üniversite öğrencilerinin görüşlerinde dört faktör açısından farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada güvenilirliği ve geçerliği belirlenen 45 maddelik beş faktörlü bir ölçme aracı olan Vatandaşlık Algısı Ölçeği, 1409 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin demografik bilgilerini almak için kişisel bilgi formunun kullanıldığı araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bulgulardan ulaşılan verilerin incelemesi yapılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının cinsiyetlerine ilişkin görüşlerinde *Her İnsan Değerlidir* faktörü için anlamlı bir farklılık bulunmazken, *Demokrasi Kültürü*, *Hak ve Özgürlüklerimiz*, *Görev ve Sorumluluklarımız* faktörü ile *Toplam Puan* göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Araştırmamızdaki sonuçlara benzer olarak Tonga (2013) ise çalışmasında öğrencilerin duyuşsal eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiş, kız öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin duyuşsal eğilimleri, erkek öğrencilere göre daha olumlu çıktığını belirtmiştir. Yine öğrencilerin davranış eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiş, kız öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin davranış eğilimleri, erkek öğrencilere göre daha olumlu çıktığını belirtmiştir. Literatürde var olan pek çok çalışmada kız öğrencilerin bilgilerinin ve tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğuna ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır (Sağlam, 2000, Öcal, 2011, Keskin, 2008, Gömleksiz ve Kan, 2008, Aktaş, 2010, Şimşek, 2011). Yine değerlerle ilgili Demirhan'ın (2007), yaptığı çalışmada kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre değerlere ilişkin daha fazla olumlu nitelikte davranış sergilediği sonucuna ulaşmıştır. Literatürde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre değerlere ilişkin bilgileri, tutumları ve davranışları yüksek olan pek çok araştırma sonucu bulunmaktadır (Sağlam, 2000, Öcal, 2011, Keskin, 2008, Gömleksiz ve Kan, 2008, Aktaş, 2010, Şimşek, 2011).

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının yaşadığı yere (il, ilçe, köy) ilişkin görüşlerinde *Her İnsan Değerlidir*, *Hak ve Özgürlüklerimiz*, *Görev ve Sorumluluklarımız* Faktörü ile *Toplam Puan* göre anlamlı bir farklılık bulunmazken, *Demokrasi Kültürü* faktörü için anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Dolayısıyla il merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının *Demokrasi Kültürü* faktörüne ilişkin olarak köyde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmamızın bu sonucuna benzer olarak alanyazında Korkmaz ve Arabacı (2013) çalışmasında il merkezi, ilçe merkezi ile köy/kırsal alanda çalışan öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık algıları arasında anlamlı fark olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde Demirel'de (2011) kentleşme ve eğitim seviyesinin, sosyoekonomik eşitsizliklerin üst seviyede olmamasının, devlet ile sınıflar, statü grupları ve/veya diğer önemli toplumsal/siyasi aktörler arasında nispi bir dengenin varlığının demokratikleşme sürecini genellikle olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Güneş'e (2005) göre kent kültürü tanımında siyasal, dinsel, sanatsal, hoşgörü ve özgürlükleri barındıran demokratik, bilimsel bilgi ve nesnellikten oluşan yapılar anlaşılmaktadır. Bu sebepten dolayı il merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının *Demokrasi Kültürü* faktörüne ilişkin olarak köyde yaşayan

öğrencilerden daha yüksek olması kentlerde yaşayanların demokratik düşüncelerinin kırsal kesime göre daha fazla geliştiği olarak ifade edilebilir.

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının okul türüne (fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu) ilişkin görüşlerinde *Demokrasi Kültürü, Hak ve Özgürlüklerimiz, Görev ve Sorumluluklarımız* faktörü ile *Toplam Puana* göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmezken, *Her İnsan Değerlidir* faktörü için yüksekokulda eğitim gören öğrenciler ile fakültede eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yüksekokulda eğitim gören öğrencilerin vatandaşlık algılarının *Her İnsan Değerlidir* faktörüne ilişkin olarak fakültede eğitim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Öte yandan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının anne eğitim durumuna ilişkin görüşlerinde *Her İnsan Değerlidir, Demokrasi Kültürü, Hak ve Özgürlüklerimiz, Görev ve Sorumluluklarımız* faktörü ile *Toplam Puana* göre anlamlı fark yoktur. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının baba eğitim durumuna ilişkin görüşlerinde *Her İnsan Değerlidir, Demokrasi Kültürü, Hak ve Özgürlüklerimiz, Görev ve Sorumluluklarımız* faktörü ile *Toplam Puana* göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Tonga'da (2013) araştırmasında anne ve baba eğitim durumuna göre öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin davranışları arasında anlamlı bir fark oluşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının ailenin ekonomik durumuna ilişkin görüşlerinde *Her İnsan Değerlidir, Demokrasi Kültürü, Hak ve Özgürlüklerimiz, Görev ve Sorumluluklarımız* faktörü ile *Toplam Puana* göre anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir. Tonga (2013) araştırmasında aylık gelir durumuna göre öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin duyuşsal eğilimleri arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Aylık gelir durumuna göre öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin davranışları arasında anlamlı bir fark oluşmadığı ifade etmiştir. Ancak literatürde ailenin ekonomik seviyesi arttıkça vatandaşlık bilincinin pozitif yönde etkileneceği sonucuna ulaşan çalışmalar da vardır (Öcal, 2011 ve Şimşek, 2011). Ayrıca Güven, Tertemiz ve Bulut (2009) vatandaşlık bilincinin ortaya çıkmasında ekonomik sıkıntıların olumsuz bir etki yarattığı sonucuna ulaşmışlardır.

Vatandaşlık algısı diğer araştırmalarda olduğu gibi kızlarda yüksek çıkarken erkek öğrencilerde düşük çıkmaktadır. Bu durumun temel nedeni kızların daha uysal, uyumlu ve ailesinin sözünü daha fazla dinliyor olması, erkeklerin yapıları itibariye daha hırçın olmaları ve çevreleriyle daha sık çatışma haline girmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Ailesi ve çevresiyle daha uyumlu olan kızlar toplumdan daha fazla etkilenebilmektedir. Toplumdaki kuralları zorla değil içselleştirerek kabul eden kızlar bu kurallara daha fazla uyma eğilimi göstermektedirler. Kızların erkeklere oranla daha fazla vatandaşlık algısına sahip olmaları bu durumdan kaynaklanıyor olabilir. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algısı yüksek çıkarken köyde yaşayan öğrencilerin düşük çıkmaktadır. Çeşitli araştırmalarda da belirtildiği gibi kentleşmenin demokratikleşmeye katkı sağladığı ifade edilmiştir. Araştırmada ortaya çıkan il merkezinde yaşayan öğrencilerin köyde yaşayan öğrencilere oranla daha fazla vatandaşlık algısına sahip olması da bu görüşün doğrulanması anlamına gelmektedir. Bununla beraber araştırmaya göre aile eğitim seviyesinin ve ailenin ekonomik durumunun öğrencilerin vatandaşlık algısına bir etkisinin olmadığı da görülmektedir. Öğrencilerin vatandaşlık algılarının okul türüne (fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu) ilişkin görüşlerinde *Demokrasi Kültürü, Hak ve Özgürlüklerimiz, Görev ve Sorumluluklarımız* faktörü ile *Toplam Puana* göre anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir.

Araştırma neticesinde; kız öğrencilerin neden daha fazla vatandaşlık algısına sahip olduğu, köyde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algısının il merkezinde yaşayanlara göre daha düşük olmasının nedenleri, anne ve baba eğitim düzeylerinin öğrencilerin vatandaşlık algısı üzerine etkileri ve öğrencilerin aile ekonomik durumlarının vatandaşlık algısı üzerine etkileri incelenebilir. Üniversite öğrencilerinin eğitim gördükleri süre zarfında ikamet ettikleri ortamlar ve arkadaş gruplarının vatandaşlık algısı üzerine nasıl etki ettiği araştırılabilir. Ders öğretmenlerinin alan uzmanları olmaları ve donanımlarının daha iyi olması sağlanmalıdır. Vatandaşlıkla ilgili müfredatta daha derinlemesine bilgi, demokratik anlayış ve etkili vatandaşlıkla alakalı kabiliyet ve özellikleri kazandıracak şekilde geliştirilmelidir.

5. Kaynakça

- Aktaş, N. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri (Erzincan örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Altunkaya, N. (2003). *Eğitim Fakülteleri için Vatandaşlık Bilgisi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*. (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*. (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Baloğlu, B. (2002). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Büyükkaragöz, S. (1989). *Ortaöğretimde Demokrasi Eğitimi*. Konya: MEB Yayınları.

- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Akademi.
- Derdiman, R.C. (2006). *Anayasa Hukukunun Genel Esasları ve Türk Anayasa Düzeni*, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Çiftçi, A. (2006). *Vatandaşlık Bilgisi: Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Demirhan, İ.C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Demirel, T. ve Nedir, D. (2011). Demokrasi ve demokratikleşme üzerine. Lider ülke Türkiye, 6. <http://www.siyasetakademisi.org/wp-content/uploads/2012/01/10.DonemEkitap.pdf>. 09/07/2015 tarihinde erişilmiştir.
- Doğan, İ. (2002) *Modern Toplumda Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları, İnsan Haklarının Kültürel Temelleri*. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2007). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, Ankara: Ocak Yayınları.
- Gömlüksiz, M.N. ve Kan, A.Ü. (2008) Eğitim fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının değerlendirilmesi: Fırat Üniversitesi Örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 178,44-64.
- Güdücü, H.S. (2008). *İlköğretim programlarında yer alan vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersine ilişkin öğretmen algısına yönelik Manisa örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi. Manisa
- Güneş, İ. (2005). Kent kültürü ve dünya kenti olmak. *Hatay Seçilmişleri İzleme Derneği*. http://sizder.org/ismail_gunes.html 15/08/2015 tarihinde erişilmiştir.
- Gürbüz, G. (2006). *İlköğretim 7. ve 8. sınıflarda vatandaşlık bilgisi dersinde demokrasi eğitimi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.
- Güven, S., Tertemiz, N. ve Bulut, P. (2009). Vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/1,149.
- Güven, S. (2011). Sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık eğitimi ve vatandaşlık eğitiminde modeller. R.Turan, A.M. Sünbül ve H. Akdağ (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2008). *Eğitimciler için İnsan Hakları ve Vatandaşlık*. Ankara: Ekinoks yayınevi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kara, C. ve Topkaya, Y. (2012). Aktif vatandaşlık eğitiminin sosyal bilgiler programındaki yeri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(3), 147-159.
- Kartal, O. Y. ve Kıncal, R. (2012). Medya okuryazarlığı eğitimi alan rehberlik ve psikolojik danışmanlık anabilim dalı öğrencilerinin aktif vatandaşlık düzeylerini etkileyen faktörler. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*.36,169-191
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişimin, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Korkmaz, C. ve Arabacı, İ.B. (2013). İlköğretim ve ortaöğretim okulları öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık algıları. (Malatya İli Örneği). *İlköğretim Online*, 12(3), 770-783.
- Özbek, R. (2004). *Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersi amaçlarının gerçekleşme düzeyi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Öcal, A. (2011) İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin vatandaşlık hakları konusundaki görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10/ 35,134-149.
- Sağlam, H.İ. (2000). Sosyal bilgiler dersinin demokratik tutum geliştirmedeki rolü. *Milli Eğitim Dergisi*. 146,67-71.
- Sağlam, H.İ.(2011). Öğretmen adaylarının etkili vatandaşlık yeterlik düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19/1, 39-50.
- Sarıpek, D.B. (2006). Sosyal vatandaşlık ve günümüzde yaşadığı dönüşüm: Aktif vatandaşlık (Sosyal politika açısından bir değerlendirme). *Çalışma ve Toplum*, 2(9), 67-95.
- Şimşek, N. (2011) İlköğretim sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin demokratik kazanımlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 190, s. 188-202.
- Tonga, D. (2013). *8. Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık Bilinci Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- TDK. (2005). Büyük Türkçe Sözlük.

-
- Uyangör, N. (2007). *İlköğretim 7. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Programının Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Üstel, F.(2004). *Makbul Vatandaşın Peşinde*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yeşil, R.(2002). *Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşil, R. (2004). İnsan hakları ve demokrasi eğitiminde yöntem. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5/1. 35-41.
- Yılmaz, D. (2004). *Vatandaşlık Bilgisi*.(3. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.